1. Wanneer een werknemer alleen krachtens de nationale wettelijke regeling een pensioen ontvangt, staan de bepalingen van verordening nr. 1408/71 niet in de weg aan een integrale toepassing van de nationale wettelijke regeling, de nationale anti-cumulatiebepalingen daaronder begrepen. Valt evenwel de toepassing van die nationale wettelijke regeling voor de werknemer minder gunstig uit dan die van het stelsel van artikel 46 van verordening nr. 1408/71, dan moeten de bepalingen van dit artikel worden toegepast. In dat geval is artikel 46, lid 3, van toepassing, dat samenloop van verworven uitkeringen op de in de leden 1 en 2 van dat artikel voorziene wijze beoogt te beperken, en zulks met uitsluiting van de anti-cumulatievoorschriften van de nationale wettelijke regeling.

2. Een krachtens de wettelijke regeling van een Lid-Staat verkregen vervroegd rustpensioen en een krachtens de wettelijke regeling van een andere Lid-Staat verkregen invaliditeitspensioen zijn te beschouwen als gelijksoortige uitkeringen in de zin van artikel 12, lid 2, van verordening nr. 1408/71, volgens hetwelk de bepalingen inzake vermindering, schorsing of intrekking, waarin de wetgeving van een Lid-Staat voorziet in geval van samenloop van een uitkering met andere uitkeringen van sociale zekerheid die zijn verkregen in die zelfde Lid-Staat of op grond van de wetgeving van een andere Lid-Staat, niet van toepassing zijn indien de betrokkene gelijksoortige uitkeringen bij invaliditeit, ouderdom, overlijden (pensioenen) of beroepsziekte geniet, welke door de organen van de verschillende betrokken Lid-Staten overeenkomstig met name artikel 46 van deze verordening worden vastgesteld.

RAPPORT TER TERECHTZITTING
in zaak 128/88 *

I — Feiten en procesverloop

A — *Het hoofdgeding*

Verzoeker in het hoofdgeding, O. Di Felice (hierna: verzoeker), van Italiaanse nationaliteit, is van 1950 tot 1964 in België werkzaam geweest als zelfstandige. Terwijl hij reeds een Italiaans invaliditeitspensioen genoot, vroeg hij op 24 november 1983 een vervroegd rustpensioen aan met ingang van zijn 60e verjaardag op 28 april 1984.

Het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen (verweerder in het hoofdgeding, hierna: verweerder) stelde het bedrag van zijn rustpensioen voor zelfstan-

* Procestaal: Frans.

digen vast op 36 568 BFR per jaar, ingaande op 1 mei 1984, maar weigerde het uit te betalen op grond van artikel 30 bis van Belgisch Koninklijk Besluit nr. 72 van 10 november 1967.

Verzoeker kwam van die weigering in beroep bij de Arbeidsrechtbank te Brussel. Volgens die rechtbank had hij recht op een rustpensioen voor alleenstaande zelfstandigen, bepaald op basis van 16/45e van een volledige loopbaan, wat neerkwam op 39 007 BFR per jaar op 1 mei 1984, verminderd met 25% (5% per jaar voorafgaand aan zijn 65e verjaardag). De nationale rechter heeft evenwel besloten om, alvorens zich uit te spreken over de daadwerkelijke uitbetaling van dat pensioen, het Hof de volgende vragen te stellen:

„— Moet het ervoor worden gehouden, dat het nog steeds voortdurende stilzwijgen van de Belgische regeling inzake de cumulatie van een zelfstandigenpensioen (in casu een rustpensioen) met een andere uitkering ‚... inzake rustpensioen... of met een als zodanig geldend voordeel — in het onderhavige geval een invaliditeitspensioen — krachtens een pensioenregeling van een vreemd land', en de consequenties die het bevoegde uitkeringsorgaan daaraan wil verbinden;

— moeten of kunnen worden aangemerkt als een ‚discriminatie op grond van nationaliteit', als bedoeld in artikel 7, eerste alinea, EEG-Verdrag, hetzij een rechtstreekse of een indirecte discriminatie, hetzij een discriminatie op grond van nationaliteit voortvloeiend uit de toepassing van formeel objectieve criteria die evenwel in feite tot hetzelfde resultaat leiden, te weten benadeling van vreemdelingen door een onevenredige belemmering, en

— vallen of kunnen vallen onder de bepalingen van de artikelen 52, tweede alinea, en 53 EEG-Verdrag en van de artikelen 12, leden 1 en 2, en 43, alsmede onder hoofdstuk III, inzonderheid de artikelen 44, leden 1 en 2, en 46 van verordening nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971 betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen ?

— En ten slotte, zijn het Italiaanse invaliditeitspensioen (dat in het onderhavige geval nog niet ‚ab initio' in een ouderdomspensioen is omgezet) en het Belgische pensioen voor zelfstandigen (in casu een vervroegd rustpensioen) als ‚gelijksoortige uitkeringen' te beschouwen ?"

B — *Schriftelijke procedure*

1. Het vonnis van de Arbeidsrechtbank te Brussel is op 27 april 1988 ter griffie van het Hof ingekomen.

2. Krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG zijn op 21 juli 1988 schriftelijke opmerkingen ingediend door de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door D. Gouloussis, lid van haar juridische dienst, als gemachtigde, en op 27 juli 1988 door het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen, vertegenwoordigd door zijn administrateur-generaal L. Paeme.

3. Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — De toepasselijke Belgische wetgeving

Zoals hierboven opgemerkt, was de weigering van verweerder om verzoeker het rustpensioen uit te keren, gebaseerd op artikel 30 bis van het Belgische Koninklijk Besluit van 10 november 1967, waarin het heet:

„De in dit hoofdstuk bedoelde uitkeringen, ... zijn slechts betaalbaar indien de gerechtigde geen beroepsbezigheid uitoefent en zo hij geen vergoeding geniet wegens ziekte, invaliditeit of onvrijwillige werkloosheid bij toepassing van een Belgische of buitenlandse wetgeving inzake sociale zekerheid of van een statuut dat van toepassing is op het personeel van een volkenrechtelijke instelling."

Voorts bepaalt artikel 31 van hetzelfde Koninklijk Besluit:

„De Koning bepaalt, voor wat de uitkeringen betreft bedoeld in dit hoofdstuk:

1) in welke mate zij onderling kunnen gecumuleerd worden;

2) in welke mate zij kunnen gecumuleerd worden met een rust- of overlevingspensioen of met een als dusdanig geldend voordeel, toegekend krachtens een Belgisch of buitenlands rust- of overlevingsstelsel (of een statuut van toepassing op het personeel van een volkenrechtelijke instelling) of met een hiermee door de Koning gelijkgesteld voordeel hetzij in hoofde van een gerechtigde, hetzij in hoofde van echtgenoten."

Gelijk de nationale rechter heeft opgemerkt, is dit voor werknemers sinds 30 maart 1981 geregeld, maar is een dergelijke regeling voor zelfstandigen nog altijd niet vastgesteld.

III — Schriftelijke opmerkingen

De Commissie en verweerder hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

1. *De vraag of artikel 7 EEG-Verdrag zich verzet tegen de toepassing van een nationale wettelijke bepaling volgens welke een rustpensioen van een zelfstandige niet betaalbaar is, indien de betrokkene een invaliditeitspensioen krachtens de wettelijke regeling van een andere Lid-Staat geniet*

Volgens de Commissie moet die vraag ontkennend worden beantwoord. De rechtspraak van het Hof inzake de samenloop van pensioenen laat zien, dat artikel 7 EEG-Verdrag nooit is ingeroepen om een nationaal anti-cumulatievoorschrift als thans in geding, aan de kaak te stellen. Het is vanzelfsprekend, dat wanneer de toepassing van een nationale wettelijke regeling (met inbegrip van de anti-cumulatievoorschriften)

voor de werknemer minder gunstig uitvalt dan het stelsel van artikel 46 van verordening nr. 1408/71, dit artikel van toepassing is.

Verweerder heeft zich over deze vraag niet uitgelaten.

2. *De vraag of de hierboven weergegeven nationale anti-cumulatiebepaling valt onder de werkingssfeer van de artikelen 52, tweede alinea, en 53 EEG-Verdrag en de artikelen 12, leden 1 en 2, 43, 44, leden 1 en 2, en 46 van verordening nr. 1408/71*

Volgens de Commissie zijn de bepalingen van verordening nr. 1408/71 inzake de vaststelling en de berekening van pensioenen sinds de inwerkingtreding van verordening nr. 1390/81 van de Raad van 12 mei 1981 (PB 1981, L 143, blz. 1) ook van toepassing op zelfstandigen. Bijgevolg valt de betrokken bepaling — een bepaling inzake schorsing in de zin van artikel 12, lid 2, van verordening nr. 1408/71 — onder de werkingssfeer van de door de nationale rechter genoemde bepalingen van de verordening.

De verwijzing naar de artikelen 52 en 53 EEG-Verdrag is misplaatst, aangezien verordening nr. 1390/81, die de werkingssfeer van verordening nr. 1408/71 heeft uitgebreid tot zelfstandigen, gebaseerd is op de artikelen 2, 7, 51 en 235 EEG-Verdrag.

Verweerder heeft zich over deze vraag niet uitgelaten.

3. *De vraag of een vervroegd rustpensioen en een nog niet in een ouderdomspensioen omgezet invaliditeitspensioen te beschouwen zijn als uitkeringen van dezelfde aard in de zin van artikel 12, lid 1, van verordening nr. 1408/71*

De Commissie is van oordeel, dat het Belgische vervroegd rustpensioen waarop verzoeker als zelfstandige aanspraak maakt, en het nog niet in een ouderdomspensioen omgezette Italiaanse invaliditeitspensioen uitkeringen van dezelfde aard zijn in de zin van artikel 12, lid 1, van verordening nr. 1408/71. Volgens de rechtspraak van het Hof moeten uitkeringen van sociale zekerheid immers als gelijksoortig worden aangemerkt, wanneer het voorwerp en de doelstelling alsook de berekeningsgrondslag en de toekenningsvoorwaarden ervan identiek zijn (zie bij voorbeeld het arrest van 6 oktober 1987, zaak 197/85, Stefanutti, Jurispr. 1987, blz. 3855). In casu gaat het om uitkeringen die beide beogen bestaansmiddelen te verschaffen aan een persoon die wegens invaliditeit of ouderdom arbeidsongeschikt is geworden, en waarvan de respectieve bedragen worden vastgesteld op basis van de verzekering en de bijdragen van één en dezelfde persoon (arrest van 24 september 1987, zaak 37/86, Coenen, Jurispr. 1987, blz. 3589). Bijgevolg is de nationale anti-cumulatiebepaling niet van toepassing en is het in artikel 46, lid 1, van verordening nr. 1408/71 bedoelde bedrag het bedrag waarop de werknemer volgens de nationale wetgeving recht zou hebben indien hij geen pensioen ontving krachtens de wettelijke regeling van een andere Lid-Staat (arrest van 2 juli 1981, gevoegde zaken 116, 117, 119, 120 en 121/80, Celestre, Jurispr. 1981, blz. 1737, 1755). Voor de

berekening van het pensioen dient vervolgens het overeenkomstig artikel 46, lid 2, berekende prorata-bedrag te worden bepaald, waarna ten slotte de „autonome" en de „communautaire" uitkering met elkaar moeten worden vergeleken en de hoogste van beide uitkeringen moet worden toegekend.

Volgens verweerder kunnen de bedoelde uitkeringen — het Belgisch vervroegd rustpensioen enerzijds en het nog niet in een ouderdomspensioen omgezette buitenlandse invaliditeitspensioen anderzijds — niet worden aangemerkt als gelijksoortige uitkeringen in de zin van artikel 12, lid 2, van verordening nr. 1408/71. Derhalve kunnen de bepalingen inzake vermindering, schorsing of intrekking waarin de Belgische wetgeving voorziet in geval van samenloop van een rustpensioen met andere pensioenen van sociale zekerheid, aan verzoeker worden tegengeworpen, zelfs wanneer het gaat om uitkeringen die op grond van de wetgeving van een andere Lid-Staat zijn verkregen.

J. C. Moitinho de Almeida
rechter-rapporteur